

Danskfagene som andet- og fremmedsprog i Danmark, Island, Færøerne og Grønland

Bergþóra Kristjánsdóttir

Nuuk 6.-10.8. 2015

Curriculum og policy

Aktiviteter/fokusområder:

- at undersøge formålsbeskrivelser af dansk i læreplansdokumenter
- at sætte fokus på hvordan den nordiske sprogdeklaration sætter spor i læreplansdokumenter
- at afdække forholdet mellem faget dansk og dansk som undervisningssprog i læreplansdokumenter.

<http://dansk-1-2-3.hi.is/aktiviteter/>

Danskundervisning

- Dansk som andetsprog i Danmark
- Dansk som fremmedsprog i Island
- Dansk som fremmedsprog i Færøerne
- Dansk som fremmedsprog i Grønland

Hvad indebærer det at dansk er fremmed-/
og eller andetsprog?

Teoretiske og pædagogiske spørgsmål til læreplaner

Lærings syn: Tosprogethed - additiv vs. subtraktiv

Sprogsyn : Kommunikativ kompetence

- Lingvistisk kompetence
- Pragmatisk kompetence
- Diskursiv/ tekstkompetence
- Strategiske kompetence
- Interkulturel kompetence

Fag og undervisningsprog

- Fra lov til læreplaner
- Formål – delmål – slutmål - læreplaner – vejledninger
Skolesprog og hverdagssprog
- Samspil mellem sprog og indhold i andet- og fremmedsproget fagundervisning
  - Fx Content /indholds-baseret - CLIL

Literacy og samfund

Overnationale dokumenter - Nordiske/ Europæiske sprogpolitiske dokumenter. Danskfagenes potentielle baggrundsdokumenter

- Den europæiske referenceramme for sprog (Common European Framework of Reference for Languages)
- Den europæiske sprogportfolio (European Language Portfolio)
- Deklaration om nordisk sprogpolitik (2007)
- Nordisk Sprogkonvention (1987)

Deklaration om nordisk sprogpolitik - 2007

I Norden betragter vi alle sprog som ligeværdige, men de har dog ikke alle den samme rolle. Et sprog kan være komplet og samfundsbærende i forhold til det sprogsamfund, hvori det tales.

At et sprog er *komplet*, betyder i denne sammenhæng, at det kan anvendes i alle områder af samfundet.

At et sprog er *samfundsbærende*, betyder, at det i et givet sprogsamfund anvendes til officielle formål – eksempelvis undervisning og lovgivning.

I Norden er der seks sprog, som både er komplette og samfundsbærende:

Dansk, finsk, færøsk, islandsk, norsk ... og svensk.

Grønlandsk indtager en særstilling. Det er majoritetssproget i Grønland, men har relativt få brugere. Grønlandsk bør støttes, således at det fortsat kan fungere som samfundsbærende sprog.

Deklaration om nordisk sprogpolitik - 2007

De fire arbejdsspørgsmål

1. *Sprogforståelse og sprogkundskab*

2. *Parallelsproglighed*

Med parallelsproglighed menes en samtidig anvendelse af flere sprog inden for et eller flere områder. Det ene sprog fortrænger eller erstatter ikke det andet, men sprogene anvendes parallelt.

3. *Mangesprogethed og flersprogethed*

Antallet af sprog i de nordiske lande øges, og mange nordboere er i dag flersprogede; først og fremmest de borgere, som har et andet modersmål end landets majoritetssprog. (Nordboer taler 200 forskellige modersmål)

4. *Norden som sproglig foregangsregion*

Empiri: Curriculum som historiske og politiske dokumenter

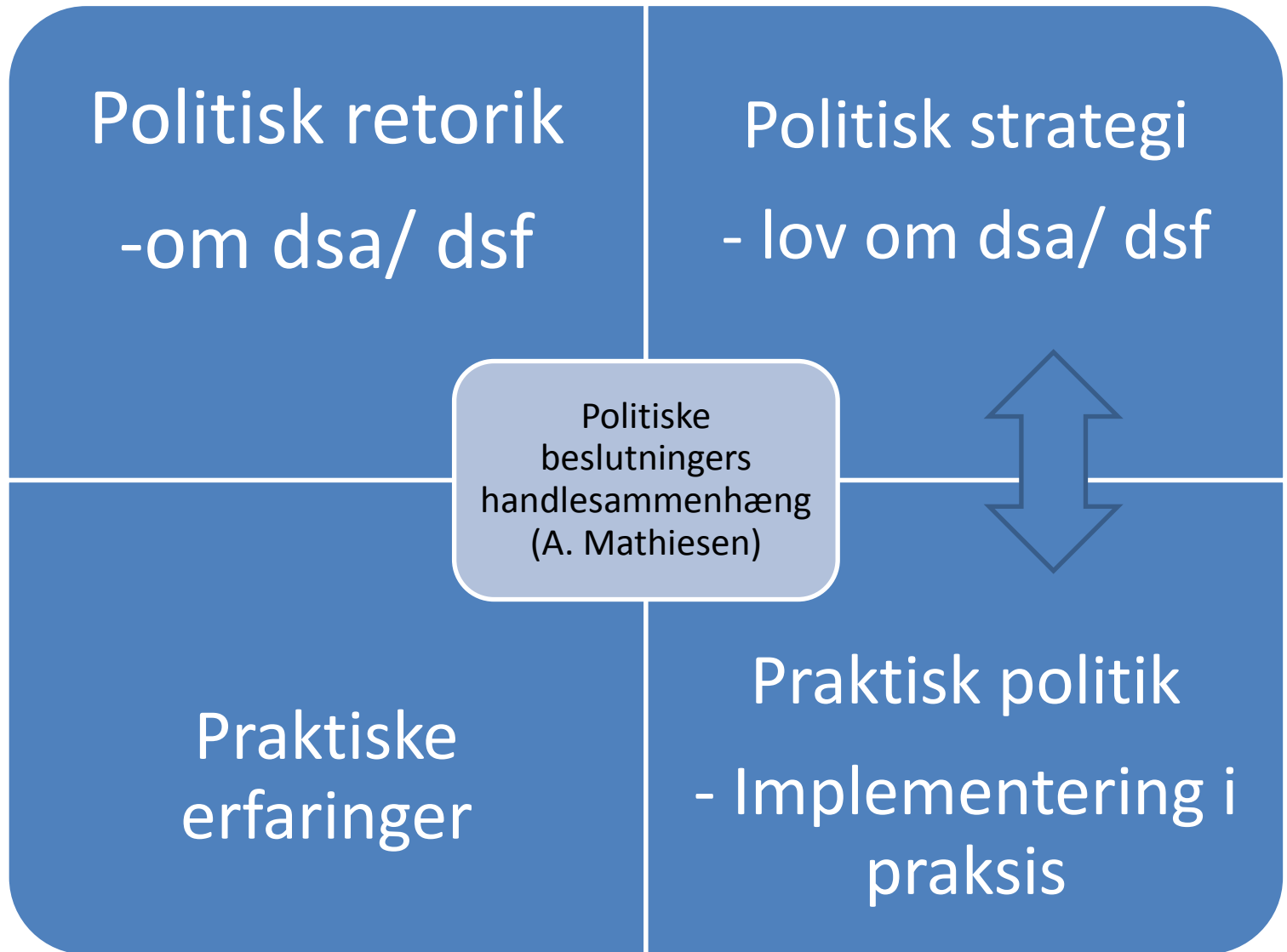
Afsender: Undervisningsministeriet – forfatterskabet forskelligt, fx jurister og fageksperter

Modtagere: Det kommunale forvaltningsniveau - Skoleledelse – Pædagogisk personale

Sociologiske feltstudier

C
U
R
R
I
C
U
L
Æ
R
E

A
R
E
N
A
E
R

Bourdieu-inspireret

Bergþóra Kristjánsdóttir
Nuuk 6.-10.8. 2015

Dansk som andetsprog som fag i uddannelsessystemet:

A. Folkeskolen dsa et fag fra 1995-d.d. (ny identitet fra 2014)

- Lærerkompetence: Læreruddannelsen (forsøgsfag 2000-2006)
Permanent fag 2006-2013

B. Ungdoms-/ almen voksenuddannelsen

- Almen voksenuddannelse (AVU) Grundskoleniveau - fra 2009
- Højere Forberedelse (HF) Gymnasialt niveau – forsøgsfag (2008- i hvert fald 2016)
  - Lærerkompetence: Ingen krav om uddannelse til undervisere

C. Uddannelsen af Indvandrere og flygtninge

- Lærerkompetence/uddannelseskrav: universitetsniveau, kompetencegivende efteruddannelse fra 1980'erne, og tillige masteruddannelse fra 2010

Dansk som andetsprog i folkeskolen

Fra 1995 - 2015

	<p>Forfatterskab</p>	<p>Hvilke kampe kan der identificeres i de curriculære genre?</p>
<p>Folkeskoleloven §§ Bekendtgørelser §§ Organisatoriske vejledninger Forfattes fra 1975</p>	<p>Undervisningsministeriets embedsmænd, jurister</p>	<p>§ 5, stk.7 DSA ”i et fornødent omfang”</p>
<p>Pæd. vejl. – Faghæfterne Forfattes fra 1995</p>	<p>Fageksperter</p> <p><small>Bergþóra Kristjánsdóttir Nuuk 6.-10.8. Bergþóra Kristjánsdóttir 2015</small></p>	<p>DSA igennem hele skoleforløbet Fra 2014: ”i et fornødent omfang”</p>

DSA som andetsprogsfag

Modstand

- Samfundet er flerkulturelt
- Funktionel tosprogethed
- Samspil mellem sprog og identitet
- Sprog/tekster konstruerer kultur

Kan lignende modstand identificeres med dansk som fremmedsprog i Island, Færøerne, Grønland?

Hvad skal der til for at tale om additiv sprogpædagogik?

Dansk som fremmedsprog i Island

- **Island:** Dansk som (andet) fremmedsprog fra 7.kl. til 10.kl. (svarende til da. 6.til 9.kl.)
- Reference til Den fælles europæiske reference for sprog. Niveauerne A – B – C. Basissprogbruger – Selvstændig sprogbruger – Kompetent sprogbruger.
- ”Sé tekid mid af Evróska tungumálarammanum, er midad vid ad thorri nemenda hafi vid lok 3. stigs nád flestum hæfnismidunum sem thar er lýst i B1 sjálfsmatsrammanum.

Kilde: Erlend tungumál Greinasvid 2013, side 125. (Vejledning fra 2007 – den nyeste?)

Selvevalueringsskala

Udviklet for dansk af Eva Kambskard

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Lytte	Jeg kan forstå meget enkle ytringer om mig selv, mennesker jeg kender og ting omkring mig, når folk taler langsomt og tydeligt.	Jeg kan forstå de mest almindelige ord og udtryk for ting, der er vigtige for mig, f.eks. oplysninger om mig selv, om min familie, om indkøb, mit nærmiljø og mit arbejde. Jeg kan forstå hovedindholdet i korte og klare beskeder og meddelelser.	Jeg kan forstå hovedindholdet når der er tale om dagligdags emner som f.eks. arbejde, skole, fritid etc. og sproget er klart og præcist. Jeg kan forstå hovedindholdet i radio- og tv-udsendelser, der berører aktuelle emner eller emner, der har min personlige interesse, hvis der tales relativt langsomt og tydeligt.	Jeg kan forstå længere sammenhængende tale og foredrag og kan følge med i en udviklet ordveksling, forudsat at jeg har rimelig indsigt i emnet. Jeg kan forstå de fleste nyhedsudsendelser på tv. Jeg kan forstå de fleste film, hvor sproget forekommer i en standard version.	Jeg kan forstå et langt foredrag, selv når det ikke er klart struktureret, og ideer og tanker ikke udtrykkes direkte. Jeg kan forstå tv-udsendelser og film uden større besvær.	Jeg kan forstå alle former for talesprog, både når jeg hører det i direkte kommunikation, og når jeg hører det i mediernes. Jeg kan også forstå en indfådt, der taler hurtigt, hvis jeg har haft tid til at vænne mig til vedkommendes måde at tale på.
Læse	Jeg kan forstå dagligdags navne, ord og meget enkle sætninger, f.eks. i annoncer, på opslag og plakater eller i brochurer.	Jeg kan læse meget korte og enkle tekster. Jeg kan finde bestemte oplysninger, jeg leder efter i dagligdags tekster såsom reklamer, brochurer, spisekort og fartplaner, og jeg kan forstå korte, enkle personlige breve.	Jeg kan forstå tekster, der er skrevet i et dagligdags sprog eller relaterer sig til mit arbejde. Jeg kan forstå indholdet af personlige breve, hvor afsenderen beskriver sine oplevelser, følelser og ønsker.	Jeg kan læse artikler og rapporter om aktuelle emner i hvilke forfatteren indtager en bestemt holdning til et problem eller udtrykker et bestemt synspunkt. Jeg kan forstå de fleste moderne noveller og lettilgængelige romaner.	Jeg kan forstå lange og udviklede sagprostekster og litterære tekster og opfatte forskelle i stil. Jeg kan forstå fagsprog i artikler og tekniske instruktioner, også når det ikke er inden for mit fagområde.	Jeg kan uden problemer læse næsten alle former for tekster, også abstrakte tekster der indeholder svære ord og sætningsstrukturer, f.eks. manualer, sagprosa og litterære tekster.
Samtale	Jeg kan føre enkle samtaler hvis min samtalepartner er indstillet på at gentage eller at omformulere sine sætninger og tale langsommere, samt hjælpe mig med at formulere det, jeg prøver på at sige. Jeg kan stille og besvare enkle spørgsmål omkring dagligdags emner.	Jeg kan deltage i samtale om enkle hverdagsituationer, der kun lægger op til en udveksling af informationer. Jeg kan deltage i en kort meningsudveksling, skønt jeg normalt endnu ikke forstår nok til at kunne udbyde samtalen.	Jeg kan klare de fleste situationer, der opstår ved rejse i lande eller områder, hvor sproget tales. Jeg kan uforberedt indgå i en samtale om emner af personlig interesse eller generelle hverdagsemner som f.eks. familie, fritid, arbejde, rejse og aktuelle begivenheder.	Jeg kan samtale og diskutere så tilpas flydende og frit, at jeg forholdsvis utvungen kan føre en samtale med 'native speakers'. Jeg kan tage aktivt del i diskussioner om dagligdags emner, samt forklare og forsvare mine synspunkter.	Jeg kan udtrykke mig flydende og spontant uden alt for tydeligt at lede efter ordene. Jeg kan bruge sproget fleksibelt og effektivt i sociale og arbejdsmæssige situationer. Jeg kan forholdsvis præcist udtrykke mine synspunkter og ideer på en måde, der er tilpasset efter, hvilken person, jeg taler med.	Jeg kan uden anstrengelse tage del i hvilken som helst samtale og diskussion og vælge det passende ordforråd og udtryk. Jeg kan udtrykke mig flydende og nuanceret med en stor grad af præcision. Hvis jeg alligevel har problemer, kan jeg med omformuleringer klare mig så godt, at min samtalepartner næppe lægger mærke til det.
Redegøre	Jeg kan med enkle sætninger og et begrænset ordforråd beskrive, hvor jeg bor, og fortælle om folk, jeg kender.	Jeg kan bruge en række udtryk og enkle vendinger til at beskrive min familie og andre omkring mig, min dagligdag, min uddannelsesmæssige baggrund og mit arbejde – nu eller tidligere.	Jeg kan bruge udtryk og vendinger til at redegøre for oplevelser, mine drømme, håb og forventninger. Jeg kan kort forklare og begrunde mine meninger og planer. Jeg kan fortælle en historie, give et resume af en bog eller af en film og beskrive mine indtryk af dem.	Jeg kan klart og detaljeret redegøre for forhold vedrørende mine interesse- og erfaringsområder. Jeg kan fremlægge et synspunkt om et aktuelt emne og angive fordele og ulemper ved forskellige løsningsmuligheder.	Jeg kan klart og detaljeret redegøre for komplekse emner med forgrenede problemfelter. Jeg kan fremføre specielle problemfelter samt afrunde fremstillingen med en konklusion.	Jeg kan fremføre en klar og flydende redegørelse eller argumentation med et sprog, som passer til situationen i stil og niveau. Jeg kan redegøre med en effektiv, logisk struktur, som hjælper modtageren med at lægge mærke til og huske vigtige punkter.
Skrive	Jeg kan skrive korte, enkle postkort, f.eks. sende feriehilsner. Jeg kan udfylde formularer med personlige oplysninger, f.eks. skrive navn, nationalitet og adresse på en hotelregistrering.	Jeg kan skrive korte, enkle notater og beskeder. Jeg kan skrive et meget enkelt, personligt brev, f.eks. et takkebrev.	Jeg kan skrive en enkel og sammenhængende tekst om dagligdags temaer eller om emner, som interesserer mig personligt. Jeg kan skrive personlige breve, hvor jeg beskriver oplevelser og indtryk.	Jeg kan skrive klare og detaljerede tekster om en lang række emner der interesserer mig. Jeg kan skrive en opgave eller en rapport hvor jeg formidler oplysninger og argumenterer for eller imod et bestemt synspunkt. Jeg kan skrive breve hvor jeg giver udtryk for hændelsers og oplevelsers betydning for mig personligt.	Jeg kan skrive en klar og velstruktureret tekst, hvori jeg kan udtrykke mine synspunkter i detaljer. Jeg kan skrive om udviklede emner i et brev, en opgave eller en rapport og fremhæve det, jeg mener er det væsentligste indhold. Jeg kan skrive tekster i forskellige genrer, tilpasset modtageren.	Jeg kan skrive klart og flydende i en stil, der er tilpasset formålet. Jeg kan skrive udviklede breve, rapporter eller artikler på en sådan måde, at det hjælper læseren til at lægge mærke til og huske vigtige punkter. Jeg kan skrive sammenfatninger og anmeldelser af faglige eller litterære tekster.

Referencerammen vs. isl. lærererfaringer

”Jeg har aldrig, aldrig hørt lærere referere til Den fælles europæiske reference for sprog eller det der står i læreplanen for fremmedsprog/dansk.”

”Når jeg snakker om funktionelt sprog, er det ikke noget lærere forbinder med referencen .”

Interview med Michael Svendsen Pedersen, lektor på RUC den 30. maj 2014. Michael har i årtier afholdt kurser for dansklærere i Island, både folkeskolelærere og gymnasielærere og planlagt kurser og studieophold i DK.

Retorik om dansk i Island

- Kommunikation og kulturarv
- Fælles sproghistorie
- Fælles værdier, der bygger på demokrati, samarbejde og ligestilling
- Nordisk identitet i et globalt perspektiv
- Samarbejde om politik, kultur, videnskab, ...
- Venskabs- og familierelationer
- Islændinge søger uddannelse og arbejde i Norden

Hvordan fungerer ovenstående argumenter som motivationsfaktorer for skoleelever?

Dansk som fremmedsprog i Færøerne

- Dansk som første fremmedsprog fra 3.til 9. kl. valgfrit i 10.kl.

Færøsk anerkendes som Hovedsproget, men Dansk skal læres godt og omhyggeligt, og Dansk kan lige saa vel som Færøsk anvendes i offentlige Forhold (Lov om Færøernes Hjemmestyre § 11, 1948).

Dansk som fremmedsprog i Færøerne

Dansk som fremmedsprog

Fire kompetenceområder:

- Det talte sprog
- Det skrevne sprog
- Sammensatte tekster
- Sprogkundskab

930 timer

Færøsk som modersmål

Fire kompetenceområder:

- Det talte sprog
- Det skrevne sprog
- Sammensatte tekster
- Sprogkundskab

1920 timer

Hvad kan det medføre, at danskfaget beskrives næsten lige så fagligt ambitiøst som modersmålsfaget færøsk – med halv så mange timer?

Götudansk/ Færødansk

Omtales slet ikke i læreplanen for dansk som fremmedsprog.

Karoline Kuhl. Sprogforandringsinstituttet på København Universitet : Mål og Mæle nr. 4 2013. Færødansk er karakteriseret ved udtaletræk, semantiske træk, hvor man blandt andet "kan gå ned til Danmark fra Færøerne", grammatiske træk, fx ved brug af præpositioner, ordstilling, fx et adverbialt led efter et verbum, pronomener, han og hun om ting og sager i stedet for den og det. Flere eksempler kunne nævnes. Karoline Kuhl skriver at "færødansk ikke er nogen vild og usystematisk blanding af færøsk og dansk" men tværtimod systematisk, der ikke optager flere træk end danmarksdanskere som hun kalder dem, forstår.

Der er tavshed om færødansk til fordel for krav om modersmålsnende dansk, derved tilsløres den kreativitet og sprogøkonomi, som ligger i den tosprogede sprogbrugerens faktiske sprogbrug på dansk – altså at færinger kan anvende de træk fra færøsk, som står dem til rådighed, når de taler dansk.

Med hvilke sprogteoretiske argumenter kunne man tale for at indføre færødansk i læreplanen for dansk som fremmedsprog?

Dansk som fremmedsprog i Grønland

Dansk obligatorisk gennem hele skoleforløbet

Danskfaget identificeres som et fremmedsprog

Læreplanen: ”dansk systematisk inddrages som et undervisningssprog”

§ 9. Det grønlandske sprog er hovedsproget. Der skal undervises grundigt i det danske sprog.

- *Stk. 2.* Begge sprog kan anvendes i offentlige forhold. (Lov nr. 577 af 29. november 1978 om Grønlands Hjemmestyre)
- § 20. Det grønlandske sprog er det officielle sprog i Grønland. (Lov nr. 473 af 12/06/2009, Lov om Grønlands Selvstyre).

Dansk som fremmedsprog i Grønland

Dansk som fremmedsprog

Fire kompetenceområder:

- Kommunikation
- Indhentning af information
- Kultur og leveforhold
- Sprogiagttagelse og systematisk sprogarbejde

Grønlands som modersmål

Fire kompetenceområder:

- Kommunikation
- Indhentning af information
- Kultur og leveforhold
- Sprogiagttagelse og systematisk sprogarbejde

Stor intertekstualitet i formålene for fagene – og enslydende formuleringer:
Fx Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne oplever sprog som et vigtigt redskab i formidling af viden og erfaring, i samarbejde og i al menneskelig interaktion i øvrigt. Undervisningen skal tilskynde eleverne til at bruge sproget som et middel til erkendelse af egen og andre menneskers situation.

Modsatrettede stemmer i curriculum

- **Læreplanen: Generelle bemærkninger til læringssyn og arbejdsmetoder:** ” Det er vigtigt, at der undervises i og på naturligt sprog, altså dansk som det virkelig tales og skrives”.
- **Skoleloven: § 9.** Undervisningssprogene er grønlandsk og dansk. *Stk. 2.* Som et led i elevernes sprogindlæring kan engelsk tillige være undervisningssprog.

Modersmål – fremmedsprog - andetsprog

- Hvad gør danskfaget til modersmål, andetsprog, fremmedsprog?
- Hvilke følgevirkninger kan det have, at der stilles modersmåls-lignende kompetence til fremmed- og andetsproget dansk?
- Hvordan kan den sproglige mangfoldighed i Norden med 200 forskellige modersmål begribes i curriculære dokumenter som afsæt for undervisning i skolen?